

وب‌کاوی، سرک کشیدن به پستوهای «وب» همراه با داروسازان وب‌نگار

به انتخاب: شاد. دات. کام

مقدمه

انسان‌های نخستین دلتنگی‌هایشان را روی دیواره سنگی غارها حک می‌کردند، نقش‌های حکاکی شده تا مدت‌ها از حیواناتی بود که دیده بودند یا می‌شناختند. اما با کشف خط، نقاشی به جایگاه خودش رفت و دیواره غارها خط خطی! شد. در دوره‌های نزدیک به معاصر دیوارنویسی یک راه پیام‌رسانی مجاز شد که در کنار راه مجاز روزنامه‌نویسی و راه کمتر (غیر) مجاز شب‌نامه‌نگاری! به پیام‌رسانی پرداختند.

* * *

به یادگار کشیدم قطی به دلتنگی

در این زمانه ندیدم (رفیق یک رنگی)

پس می‌شد گاه دلتنگی خطی کشید: به تنه درختی، به دیوار خانه‌ای و یا در دفترچه خاطراتی. آن چه را که همه می‌دیدند وجهی عمومی یافت و آن چه در دفتر خاطرات می‌آمد جنبه ای خصوصی پیدا کرد. حالا در هزاره سوم برپا کردن وبلاگ برای خاطره‌نویسی در آن وسیله‌ای شده است برای فریاد زدن دلتنگی یا شریک کردن همگان در آن چه پسندیده‌ایم، از آن خوشمان آمده و یا این که دلمان را به درد آورده. این دل مشغولی جهان شمول برای کسانی مطلوب و مطبوع است که دل و دماغ نوشتن دارند و نیز مخاطبانی که وقت و حوصله گشت‌وگذار در فضای مجازی و مرور بر این نوشته‌ها.

از سر کنج‌کاوی کلمه «داروساز» را نشانه راه کردم و در هزارتوهای مجازی مُجاز! رفتم جلو. گذارم به «وب‌بکده‌هایی» افتاد گاه خوانندی و در مواردی دیدنی. به نظرم رسید که باید کار داروسازان یا دانشجویان جوانی باشند که هم روحیه نوجویی و نوگرایی دارند و هم آن قدر فرصت که هفته‌ای چند ساعت را صرف وب‌نگاری کنند و در فضای سایبر بگذارند تا هر عابر یا گذرنده‌ای آن‌ها را مرور کند لبخند بزند، غصه بخورد همدردی بکند یا ...

گزیده‌ای از آن چه را که دیدم از نظرتان می‌گذرانم. ابتدا آدرس وبلاگ می‌آید بعد یادداشت یا Post صاحب وبلاگ یا «وب‌کار». اگر خواستید خودتان سری به آن‌جاها بزنید و اگر سوغاتی مناسبی یافتید برای «رازی» بفرستید تا دیگران را نیز در لذت گردشگری‌هایتان شریک گردانید. حسن این گونه گشت‌وگذار این است که در هر وبلاگ به دیگران نیز لینک داده می‌شود و با یک غوطه ناگهان خود را در اعماق این کهکشان خواهید دید.

توضیح ضروری

- مسؤولیت صحت علمی مطالب انتخاب شده در صفحه «وب‌کاوی»، بر عهده صاحبان وبلاگ است.
- املا و انشای مطالب، سلیقه وب‌نگاران است و دخل و تصرفی در نحوه آن داده نمی‌شود.
- این مطالب باید در قالب دل‌مشغولی و تفنن داروسازان وب‌نگار، ارزیابی شود.

Avant Browser - آمار ویلاگ - دکتر قناعتی داروساز

File View Bookmarks AutoFill Tools Help

http://drghenaatipharmacologist.persianblog.ir/post/17

داروهای گروه ۳ و ۴ تا پنج بار ظرف ۶ ماه از تجویز دارو قابل تجدیداند.
داروهای گروه ۵ هیچ محدودیتی در دفعات تجویز ندارند



من دکتر قناعتی داروساز و دستیار تخصصی فارماکولوژی دانشکده پزشکی مشهد هستم.

■ اصول نسخه‌نویسی منطقی

نسخه حاوی تشخیص پزشک و داروها و دستورات لازم برای بهبود بیمار است. نسخه‌نویسی دارای قواعدی است که رعایت آن‌ها موجب بهره‌وری و اثربخشی بیشتر خواهد شد. رعایت اصول نسخه‌نویسی اولاً مستلزم اطلاع از آن اصول و ثانیاً اجراء آن‌ها هنگام نسخه‌نویسی است که این یکی منوط به تمرین هر چه بیشتر است. نسخه‌نویسی منطقی یعنی به معنای تجویز مؤثرترین و سالم‌ترین دارو برای یک بیماری با توجه به ویژگی‌های بیمار می‌باشد. این داروها باید قابل دسترسی بوده و قیمت مناسبی داشته باشند. به نظر می‌رسد در طی دوره تحصیلی، پزشکان از آموزش کافی و منظم برای نسخه‌نویسی منطقی برخوردار نیستند. آموزش‌های موجود عمدتاً براساس آموزش اصول پایه فارماکولوژی، تقسیم‌بندی داروها عوارض و مسمومیت با داروها می‌باشد و کمتر به جواب بالینی دارو پرداخته می‌شود. امتحاناتی هم که گرفته می‌شود عمدتاً براساس مبانی تئوریک است نه آزمون مهارت‌ها. نسخه‌نویسی منطقی

■ نسخه‌نویسی و جنبه‌های قانونی آن

داروهای OTC: فروش بدون نسخه آن آزاد است.
B داروهای cd تحت کنترل: حتی اگر نسخه شود، تحت نظارت وزارت بهداشت و با شرایط خاص تحویل می‌شود.
C دارو ncd بدون نیاز به کنترل: حتماً نیاز به نسخه دارند ولی تحت کنترل نیستند که خود ۵ گروه‌اند:
۱ - هیچ مصرف پزشکی قابل قبولی ندارند: هروئین
۲ - مصرف پزشکی دارد و سوء مصرف آن اعتیادآور است: آمفتامین، کوکائین، مرفین.
۳ - وابستگی جسمی اندک و روانی بسیار دارند: کدئین.
۴ - اعتیاد محدود است: دیازپام
۵ - احتمال وابستگی دارو کم است: دیفنوکسیلات
قانوناً نسخه گروه ۲ قابل تجدید نیست و



The screenshot shows a web browser window with the address bar containing the URL: <http://www.darusazan.blogfa.com/post-267.aspx>. The page content is in Persian and discusses the importance of drug prescriptions. It is divided into several sections with headings.

تاریخ نسخه

نوشتن تاریخ نسخه اهمیت زیادی دارد هم از نظر قانونی و هم از نظر درمانی. از آنجا که نسخه یک مدرک مستند است، نوشتن تاریخ ضروری است. تاریخ باید واضح بوده و خط خوردگی نداشته باشد و در صورت خط خوردگی تاریخ صحیح نسخه همراه با مهر و امضای پزشک در پشت نسخه درج گردد. معمولاً، سازمان‌ها و موسسات بیمه درمانی (تامین اجتماعی، خدمات درمانی، نیروهای مسلح) مهلت زمان معینی را برای پیچیدن نسخه‌های خود مقرر می‌کنند بطوریکه پس از این مهلت، داروخانه‌های طرف قرارداد مجاز به پیچیدن نسخه به‌عنوان نسخه بیمه‌ای نخواهند بود. به‌طور مثال در حال حاضر اعتبار نسخ بیشتر بیمه‌های درمانی کشور حداکثر تا ۷۲ ساعت می‌باشد.

نام و نام خانوادگی، سن و نشانی بیمار

برای جلوگیری از اشتباه در تحویل دارو به بیمار ذکر نام و نام خانوادگی بیمار به شکل خوانا ضروری است. در برخی از کشورها درج سن بیمار در نسخه برای کودکان زیر ۱۲ سال و سالمندان الزامی است. در مواردی که باید دوز دارو برحسب کیلوگرم وزن بیمار تعیین گردد و محاسبه دوز به داروساز واگذار شده است وزن بیمار نیز باید در نسخه قید گردد.

مزایای فراوانی دارد از جمله کاهش مصرف داروها (در نتیجه کاهش ارزش اختصاصی برای خرید دارو و کاهش هزینه‌های بیمار)، جلوگیری از تداخلات مختلف دارویی، کاهش عوارض جانبی داروها، رعایت دستور مصرف دارو از طرف بیمار کاهش مقاومت‌های میکروبی به آنتی بیوتیک‌ها جلوگیری از وابستگی افراد به مصرف بعضی داروها به‌خصوص داروهای مؤثر بر CNS

نسخه

عبارت است یک دستور دارویی که به‌طور کتبی و یا شفاهی از طرف پزشک، دندانپزشک و یا سایر افرادی که مطابق قانون اجازه تجویز دارو را دارند صادر می‌گردد. صفت مشخصه‌ای که نسخه دارویی بایستی دارا باشد این است که دارویی معین، در زمان مشخص جهت فرد به‌خصوصی تجویز شود.

مشخصات یک نسخه دارویی

مشخصات پزشک

در نسخه‌های دارویی باید نام و نام خانوادگی پزشک، شماره نظام پزشکی، مرتبه پزشکی (عمومی یا متخصص)، نشانی مطب، شماره تلفن تماس درج شده باشد. اندازه یک نسخه معمولاً برابر یک صفحه A5 می‌باشد.



□ عنوان نسخه یا سرنسخه

سرنسخه یا شروع به‌عنوان یک سمبل یا علامت R یا RX مشخص می‌شود و به نظر می‌رسد مخفف شده کلمه لاتین Recipe (به معنی به این شکل اجرا کن) می‌باشد. برخی از مورخین این سمبل را از ستاره ژوپیتر می‌دانند که توسط قدما به‌عنوان کمک کننده به بهبودی بیماران به کار می‌رفته و با گذشت زمان تحریف شده و به‌صورت علامت کنونی RX مورد استفاده قرار می‌گیرد. این علامت در سمت چپ و بالای نسخ نوشته می‌شود. در کشور ما ذکر هوالشافی در کنار این علامت متداول گردیده است

□ متن نسخه

بخش اصلی نسخه می‌باشد و حاوی اسامی و مقادیر مواد دارویی تجویز شده می‌باشد. در مورد هر قلم دارویی تجویزی شش عامل باید مشخص گردد. ۱ - نام دارو ۲ - شکل دارو ۳ - تعداد دارو ۴ - واحد دارو ۵ - نحوه مصرف ۶ - فواصل تجویز دارو.

□ نام دارو

نام دارو ممکن است به‌صورت ژنریک یا تجارتي نوشته شود نام دارو باید به زبان انگلیسی باشد. در کشور ایران اسامی داروها بیشتر به‌صورت ژنریک نوشته می‌شود. نام ژنریک نامی است که در سراسر دنیا به آن نام شناخته می‌شود (مانند Propronolol).

نام تجارتي نامی است که هر کارخانه سازنده برای هر داروی خود انتخاب می‌کند (مانند inderal) تفاوت به کارگیری این نامها آن است که در صورت به کارگیری نام ژنریک نظیر پروپرانولول، داروساز مجاز است که هر فرآورده ژنریک موجود در بازار را به بیمار ارایه کند اما اگر نام تجارتي مانند ایندرال و یا پروپرانولول تولید دارو نوشته شده باشد، داروساز موظف است که فقط همان محصول را به بیمار عرضه نماید.

□ شکل دارو

انتخاب راه مصرف دارو یکی از مهمترین وظایف پزشک است زیرا هر کدام از راههای مصرف داروها، دارای مزایا و معایبی می‌باشد. بعد از نوشتن نام دارو در همان سطر بلافاصله شکل دارو نوشته می‌شود، در بعضی موارد قبل از نام دارو نوشته می‌شود. توصیه می‌شود که از اسامی مخفف (مانند Syp, Supp, Spy) استفاده نشود چون ممکن است به علت ناخوانا بودن با هم اشتباه شوند. برای تسهیل نسخه خوانی و کاهش خطاهای دارویی، توصیه می‌شود بین نام دارو و شکل دارو فاصله گذاشته شود.

□ قدرت دارو

با توجه به اینکه بسیاری از اشکال دارویی با قدرتهای (مقدار ماده موثره دارویی) متفاوت در داروخانه وجود دارند پزشک باید به‌طور واضح،



قدرت شکل دارویی مورد نظر را وارد نماید، چون در غیر این صورت داروساز موظف است که شکل دارویی با کمترین قدرت موجود در بازار را به بیمار ارائه نماید، هم‌چنین سازمان‌های بیمه‌گر پایین‌ترین قیمت را می‌پذیرند. قدرت دارو بعد از شکل دارو و با فاصله و برحسب واحد mg و gr نوشته می‌شود.

مثال: cap Amoxicillin 250 mg فرآورده‌های بیولوژیک بر حسب (Unit) نوشته می‌شوند.

□ **تعداد دارو**

باید از اعداد متعارف استفاده گردد و از به کارگیری اعداد رومی نظیر (X, XI, XII) خودداری گردد. در مورد اشکال دارویی قابل شمارش نظیر قرص و کپسول و آمپول، غالباً باید تعدادی از یک دارو در نسخه نوشته شود که برای تکمیل دوره درمانی مورد نظر پزشک کافی باشد. تعداد قرص‌های ضدبارداری باید به دانه قرص نوشته شود مثلاً ۳ باکس یا سه بلیستر قبول نیست.

□ **دستور دارو**

دستور دارو باید کامل و خوانا نوشته شود، در کشور ما دستور دارو عمدتاً به فارسی نوشته می‌شود. دستور دارو باید راه مصرف، میزان مصرف، دفعات مصرف، دوره مصرف و شرایط مصرف را مشخص نماید. در یک نسخه کامل، صرف نظر از شکل دارویی راه مصرف دارو نیز باید ذکر شده باشد. در برخی از موارد ممکن است یک شکل دارویی برای

مصرف از راه غیرمتعارف تجویز شده باشد، به‌طور مثال می‌توان از تجویز آمپول جنتا مایسین تزریقی برای بخور اشاره نمود. برای تعیین میزان مصرف دارو در هر بار، باید از مقیاس‌های استاندارد استفاده نمود و از به کارگیری مقیاس‌های مبهم و تعریف نشده‌ای نظیر «پیمانه» خودداری گردد. براساس استانداردهای بین‌المللی هر قاشق چایخوری ۳ سی‌سی، هر قاشق مرباخوری ۵ سی‌سی و هر قاشق غذاخوری ۱۵ سی‌سی گنجایش دارد. البته باید توجه داشت که قاشق‌های مرباخوری خانگی غالباً بیش از ۳ تا ۳/۵ سی‌سی گنجایش ندارند. دفعات مصرف دارو باید طوری درج گردد که باعث برداشت نادرست بیمار نگردد. در مواردی که اثربخشی یا ایمنی دارو منوط به مصرف آن در شرایط خاصی است باید این شرایط نیز در دستورات مصرف قید گردد. به‌عنوان مثال در مورد محلول‌های تزریقی عضلانی روغنی بهتر است در دستور مصرف دارو به لزوم تزریق عمیق عضلانی آن‌ها اشاره نمود

□ **مهر و امضا پزشک**

هر نسخه دارویی با امضای پزشک رسمیت می‌یابد و ارزش حقوقی و قانونی پیدا می‌کند. داروسازان از لحاظ قانونی مجاز به پیچیدن نسخه‌های فاقد امضا نیستند. بعلاوه نسخه‌های دارویی باید مستقیماً و به‌صورت دستی توسط



The screenshot shows a web browser window with the address bar containing the URL: <http://drghenaatipharmacologist.persianblog.ir/post/17>. The browser interface includes a menu bar (File, View, Bookmarks, AutoFill, Tools, Help) and a toolbar with various navigation and utility icons. The page content is in Persian and discusses pharmaceutical prescriptions.

پزشک امضا شوند و به کارگیری مهر امضا به جای امضای دستی فاقد وجاهت و ارزش قانونی می‌باشد.

■ توصیه‌های مهم در نسخه‌نویسی

اسامی داروها به انگلیسی و به‌طور کامل نوشته شود.

نسخه به‌طور خوانا و خوش خط نوشته شود به‌صورتی که یک فرد با سواد بتواند نسخه را بخواند.

از به کار بردن حروف اختصاری (مثلاً Bid) و اصطلاح طبق دستور خودداری شود.

نوشتن دفعات مصرف روزانه به‌عنوان مثال «روزی سه عدد میل شود» گمراه‌کننده می‌باشد، درج فواصل مصرف ضروری است (هر ۸ ساعت

یک عدد).
از فراگیری مناسب نحوه مصرف داروها توسط بیمار اطمینان حاصل شود.
حتی‌الامکان تعداد یک دارو با اعداد رومی نوشته نشود.
یک نسخه نباید بیش از ۵ بار و یا بعد از ۶ ماه از تاریخ صدور آن تکرار شود.
تعداد اقلام دارویی یک نسخه، حداقل ممکن باشد تا احتمال بروز تداخلات دارویی به حداقل برسد (میانگین استاندارد جهانی حداکثر ۲ قلم).
در نوشتن فرمولاسیون‌های ترکیبی، ماده دارویی اصلی اول و سایر مواد در زیر آن قید گردد، وزن نهایی فرآورده معلوم گردد و کلیه اجزا به درصد یا گرم نوشته شود یعنی بر مبنای واحد یکسان (درصد یا گرم) درج گردد.

